

Veřejné finance

5. Daňové teorie

Veřejné finance

Daně jako historická kategorie

- **Tomáš Akvinský** (13. století)
- **merkantilisté**
- **francouzští fyziokraté** (Quesnay, 18. stol.)
- **Thomas Hobbes** (konec 17. stol.) – **směnná teorie daňová** (teorie ekvivalence)
- **angličtí klasičtí ekonomové** (A. Smith, D. Ricardo, 18. – 19. stol.)
  - **A. Smith** - **Smithovy daňové kánony** (zásady spravedlnosti, určitosti, pohodlnosti placení a úspornosti)
- **teorie obětí** (J.S. Mill, A.C. Pigou)
- **teorie sociálně politická** (A. Wagner, 1835-1917)
- **keynesiánci** (J.M. Keynes, 20. stol.)
- **neokonzervativci** (A.B. Laffer, 70. léta 20. stol.)

Veřejné finance

Definice daní

Z dnešního pohledu **daně definujeme jako:**

- **Příjem veřejných rozpočtů, kdy se formou povinné a zpravidla pravidelně se opakující platby odčerpává část nominálního důchodu subjektu na nenávratném principu, a to podle zákonem předem stanovené sazby daně.**

Veřejné finance

Daňové principy

- **Daňové principy vyjadřují požadavky na správný daňový systém i na jednotlivé daně.**

Veřejné finance

Daňové kánony A.Smithe

- „V každém státě by měli poddaní přispívat na výdaje na správu státu tak, aby to co nejlépe odpovídalo jejich možnostem, tj. úměrně důchodu, kterého pod ochranou státu požívají“ = **zásada spravedlnosti.**
- „Daň, kterou má každý jednotlivec platit, by měla být stanovena přesně a nikoliv libovolně. Doba splatnosti, způsob placení a suma, kterou má platit, to všechno by mělo být poplatníkovi a komukoliv jinému naprosto jasné.“ = **zásada určitosti** nebo **průhlednosti daní.**
- „Každá daň by se měla vybírat tehdy a takovým způsobem, kdy a jak se to poplatníkovi asi nejlépe hodí.“ = **zásada výhodnosti pro poplatníka**
- „Každá daň by měla být promyšlena a propracována tak, aby obyvatelé platili co nejméně nad to, co ona daň skutečně přináší do státní pokladny.“ = **zásada úspornosti, resp. minimalizace nákladů na správu**

Veřejné finance

Dnešní požadavky na dobrý daňový systém

- **spravedlnost**
- **ekonomická efektivnost**
- **administrativní jednoduchost**
- **flexibilita**
- **„správné“ působení na makroekonomické agregáty**
- **politická průhlednost a právní perfektnost**
- **daňová všeobecnost**

Veřejné finance

Dva hlavní daňové principy

- 1) Princip spravedlnosti
- 2) Princip efektivity

Veřejné finance

Ad 1) Princip spravedlnosti

Dvě odlišná pojetí spravedlnosti:

- **Pojetí užitku (prospěchu, ekvivalence, nebo též směnná teorie)**
- **Pojetí platební schopnosti (schopnosti daňové úhrady)**

Veřejné finance

Ad 1) Princip spravedlnosti

Pojetí užitku

- Daní si poplatník zajišťuje ekvivalentní účast na veřejných statcích.
- Praktická aplikace naráží na **dva zásadní problémy**:
  - **Znalost užitku jednotlivců z veřejných statků.**
  - **Veřejné výdaje neslouží pouze k financování veřejných statků, ale také k přerozdělování důchodů formou transferů.**

Veřejné finance

Ad 1) Princip spravedlnosti

Pojetí platební schopnosti

- Poplatníci by měli platit daně podle své platební kapacity.
- Dvě pojetí spravedlnosti, která musí platit současně:
  - **Horizontální spravedlnost.**
  - **Vertikální spravedlnost.**

Veřejné finance

Ad 2) Princip efektivity

- Náklady na daňový systém mají být co nejmenší.
- **Celkové daňové břemeno se skládá z daňového výnosu, administrativních nákladů a tzv. nadměrného daňového břemene.**

Veřejné finance

Ad 2) Princip efektivity

Nadměrné daňové břemeno

- Nadměrné daňové břemeno vzniká jako důsledek změny cen statků způsobené daní.
- Faktory ovlivňující velikost NDB:
  - **Velikost daně**
  - **Elasticita poptávky a nabídky**

Veřejné finance

Ad 2) Princip efektivity

- Nadměrné daňové břemeno je důsledkem substituce, kterou provádějí poplatníci, aby se vyhnuli dani.
- Rozlišujeme **dva efekty**, které mají daně na poplatníky:
  - **Efekt důchodový**
  - **Efekt substituční**
- **Negativní nadměrné daňové břemeno**

Veřejné finance

Ad 2) Princip efektivity

Administrativní náklady zdanění

- **Přímé**
- **Nepřímé**

Veřejné finance

Daňová incidence

Dva druhy incidence – dopadu daně:

- **Zákonný dopad daně**
- **Skutečný (ekonomický, efektivní) dopad daně**

Daň může být přesunuta v zásadě dvěma směry:

- **Dopředu**
- **Dozadu**

Veřejné finance